

М. О. Ярошенко
старший викладач кафедри правознавства
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
(м. Київ)

ПРАВОВІ ЗАСАДИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Корупція є складним соціальним явищем, яке негативно впливає на всі сфери розвитку держави. Проблеми правового регулювання запобіганню та протидії корупції стали предметом вивчення в роботах О. Бусол, Н. Задираки та К. Берднікової, Д. Йосифовича, М. Мельника, Є. Невмержицького, Ф. Шульженка. Певний інтерес становлять дослідження антикорупційного законодавства пострадянських країн, зокрема Російської Федерації [2].

Нормативно-правову базу запобіганню й протидії корупції становлять окремі положення Конституції України, законів і постанов Верховної Ради України, указів і розпоряджень Президента України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України, відомчих нормативних актів[1].

У перші роки незалежності основними документами, що регламентували протидію корупції, залишались радянські – Кримінальний кодекс та Кодекс про адміністративні правопорушення, які діяли з певними змінами та доповненнями. Це передусім статті 290 та 291 Кримінального кодексу, ухваленого ще 1960 р. У новій Верховній Раді України другого скликання в 1994 р. утворюється Комісія з питань боротьби з організованою злочинністю та корупцією [4, с. 274].

З грудня 1994 р. розпочинається новий етап антикорупційної політики. Саме тоді Верховною Радою України було ухвалено за основу проект Закону України “Про боротьбу з корупцією” [8]. Остаточо його ухвалено в жовтні 1995 р., а з 16 листопада він набув чинності. Так, у ст. 7 Закону було встановлено, що вчинення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, корупційного діяння, якщо воно не містить складу злочину, тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу [8].

Черговим кроком стало ухвалення 5 квітня 2001 р. нового Кримінального кодексу України (ККУ), який набув чинності з 1 вересня 2001 р. Розділ XVII “Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов’язаної з наданням публічних послуг” регламентує відповідальність за корупційні правопорушення. Новелою кодексу стала наявність статті “Провокація підкупу” [12].

Значний крок вперед у протидії корупції було зроблено в роки президентства В. Ющенка. У вересні 2006 р. до Верховної Ради України було подано ряд антикорупційних правових актів, зокрема “Конвенцію Організації Об’єднаних Націй проти корупції” (UNCAC), Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією і Додатковий протокол до Конвенції. Також до Верховної Ради України було подано

проекти законів України “Про засади запобігання та протидії корупції”, “Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень” та “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення”. Однак на їх ухвалення Верховній Раді знадобилось майже три роки – до 11 червня 2009 року [6, с. 9-10]. Проте, ці закони не було введено в дію, і 21 грудня 2010 р. їх визнано такими, що втратили чинність, і вони залишились лише юридичними пам’ятками України.

До того ж, лише з 1 січня 2010 р. Україна приєдналась до Конвенції ООН проти корупції, а з 1 березня 2010 р. – до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією.

Третій етап вдосконалення антикорупційного законодавства розпочався в грудні 2010 р., коли Президент В. Янукович подав до Верховної Ради України проект Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”. Зрештою, 7 квітня 2011 р. на його базі було ухвалено закони України “Про засади запобігання і протидії корупції” і “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення”. Обидва закони набули чинності 1 липня 2011 р.

Головною ознакою другого і третього етапів стало те, що законодавчі норми базувались на світових антикорупційних засадах – положеннях Конвенції ООН проти корупції, Кримінальної та Цивільної конвенцій про боротьбу з корупцією, 20 керівних принципах боротьби з корупцією. При ухваленні цих законів було враховано рекомендації Групи держав проти корупції (GRECO), а також рекомендації, визначені в рамках реалізації Стамбульського плану дій щодо боротьби з корупцією Антикорупційної мережі для країн Східної Європи й Центральної Азії Організації економічного співробітництва та розвитку [4, с. 275].

Закон України “Про засади запобігання і протидії корупції” визначає підстави, механізм та види заходів примусового характеру, які застосовуються до правопорушника [7]. У законі 2011 р. було змінено принципи протидії корупції.

Черговим кроком на шляху до подолання корупції стало ухвалення Верховною Радою України 14 травня 2013 р. Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики”, що набрав чинності 9 червня 2013 р. [11].

Четвертий етап розвитку антикорупційного законодавства України розпочався після перемоги Революції гідності 2013–2014 рр., сформувавши в суспільстві високі запити на запобігання корупції як чинника успішного розвитку держави. Уже 30 вересня 2014 р. подано на розгляд проект Закону України “Про запобігання корупції” № 5113, який був ухвалений 14 жовтня за № 1700-VII. Проте, він набув чинності лише 24 квітня 2015 р. [5]. Важливими нормативними документами, які окреслили антикорупційну стратегію, стали закони України “Про Національне антикорупційне бюро України” та “Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки”, теж ухвалені 14 жовтня 2014 р.

Таким чином, для протидії корупції створено достатньо міцну законодавчу базу, в основі якої лежить використання світового та вітчизняного досвіду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Бернадський П. Й.* Система антикорупційного законодавства України / П. Й. Бернадський: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/19_DSN_2010/Economics/69941.doc.htm.
2. *Бондаренко А. В.* Эволюция антикоррупционного законодательства в России (социально-философский анализ) / А. В. Бондаренко, М. Ю. Лукиянов // ЕвразЮЖ. – 2012. – № 3 (46): [Электронный ресурс]. – Режим доступу : http://www.eurasialaw.ru/index.php?option=com_jcontentplus&view=article&id=6756:2014-12-05-05-58-04&catid=262:2012-02-07-11-41-44&Itemid=196
3. *Бусол О. Ю.* Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період : монографія / О. Ю. Бусол. – К. : Ін Юре, 2014. – 564 с.
4. *Задирака Н. Ю.* Шляхи становлення антикорупційного законодавства в Україні / Н. Ю. Задирака, К. В. Берднікова // Форум права. – № 2. – С. 274-277 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12znjzv.pdf>.
5. Закон України “Про запобігання корупції” від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
6. Закон України “Про засади запобігання та протидії корупції” від 11 червня 2009 року № 1506-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1506-17>
7. Закон України “Про засади запобігання і протидії корупції” від 7 квітня 2011 р. № 3206-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>.
8. Закон України “Про боротьбу з корупцією” від 5 квітня 1995р. за № 356/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – 22 серпня. – № 34. – Ст. 266.
9. Закон України “Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень” від 11 червня 2009 року за № 1507-VI: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1507-17>
10. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення” від 11 червня 2009 року за № 1508-VI: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1508-17>
11. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики” від 14 травня 2013 р. за № 224-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/224>
12. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.